

1.1 SPLOŠNE UČNE TEŽAVE

Učenci s **splošnimi učnimi težavami** so učenci, ki imajo pomembno večje težave kot vrstniki pri usvajanju znanj in spretnosti pri enem ali več učnih predmetih. Zaradi težav so pri enem ali več učnih predmetih manj uspešni ali celo neuspešni in dosegajo nižje izobraževalne dosežke. Splošne učne težave so posledica različnih dejavnikov:

- podpovprečnih in mejnih intelektualnih sposobnosti,
- težave v socialno-emocionalnem prilagajanju (čustvene težave),
- pomanjkanje motivacije,
- slabše razvitih samoregulacijskih sposobnosti,
- drugojezičnosti,
- socialno-kulturne drugačnosti,
- socialno-ekonomske prikrajšanosti (revščina) itd.

1.1.1 UČNE TEŽAVE PRI UČENCIH, KI POČASNEJE USVAJAJO ZNANJA

Učenci, ki počasneje usvajajo znanja imajo podpovprečne in mejne intelektualne sposobnosti. Pri njih opažamo pogostejše težave na naslednjih področjih:

- razumevanje abstraktnih učnih vsebin in zapletenih pojmov,
- posploševanje in prenos znanja,
- reševanje večstopenjskih nalog in problemov,
- pomnjenje,
- pozornost in koncentracija,
- jezikovne sposobnosti,
- ustno izražanje,
- usvajanje osnovnih šolskih veščin (branja, pisanja, pravopisa, računanja),
- metakognicija (sposobnost načrtovanja časa in dela, spremljanje in preverjanje lastnega dela in rezultatov...),
- motivacija za učenje, ki je odvisna od uspehov, spodbud...),
- socialno vključevanje.

Kako pomagati?

- abstraktne učne vsebine spremenimo v konkretne;
- poenostavljamo učne vsebine in gradiva, jih pogosto ponavljamo, da si jih otrok zapomni;
- informacije in naloge naj bodo konkretne, enostavne in enoznačne;
- učinkovita je sistematična pomoč (učitelja, vrstnika, starša);
- pomembno je čim bolj avtomatizirati veščine in strategije, saj hitro pozabljajo;
- več ustnega kot pisnega izražanja;
- jasna in kratka navodila s preverjanjem razumevanja;
- omogočimo učne in tehnične pripomočke;
- podaljšamo čas za reševanje nalog;
- krajše domače naloge;
- razvijanje močnih področij.

1.1.2 UČNE TEŽAVE ZARADI UČENČEVIH SLABŠE RAZVITIH SAMOREGULACIJSKIH SPRETNOSTI

Samoregulacijske spretnosti pomenijo sposobnost učenčevega samostojnega nadzorovanja in uravnavanja učnega procesa, zlasti pri samostojnem učenju ter pri dejavnostih *pred*, *med* in *po* učenju.

Težave pri dejavnostih *pred učenjem* se kažejo s postavljanjem ciljev, ko se odločajo o tem, kaj se želijo naučiti, z izbiranjem učnih strategij in s prepričanjem o lastni neučinkovitosti za učenje. *Pred učenjem* se ne pripravijo na učenje, ne aktivirajo predznanja, ne določijo namena učenja in niso pozorni na zgradbo učne snovi, zato da bi se jo lažje naučili.

Težave pri dejavnostih *med učenjem* se kažejo pri osredotočanju na učno snov, vsak dejavnik jih zmoti pri učenju, ne zaznavajo svojega napredka pri učenju in ne razumejo učnega gradiva.

Težave pri dejavnostih *po učenju* se kažejo v nepopolnih odgovorih na vprašanja učitelja o učni snovi, ne znajo poiskati bistvenih informacij iz učne snovi, ne znajo povzeti učne snovi,

ne zmorejo kritično ovrednotiti učne snovi...in neuspeh pripisujejo svoji nesposobnosti, ne pa napakam v procesu učenja.

Kako pomagati?

Učenje samoregulacijskih spretnosti naj bo vključeno v vsakodnevno učenje in poučevanje (konkretna izkušnja). Učence najprej vodeno učimo učnih strategij, odgovornost za doseganje ciljev pa postopno prepuščamo učencem, seveda s spremljanjem in z dajanjem povratne informacije.

1.1.3 UČNE TEŽAVE ZARADI POMANJKLJIVE UČNE MOTIVACIJE

Pomanjkljiva učna motivacija se pri učencih kaže predvsem v nizki vztrajnosti pri šolskem delu, v nizki pripravljenosti vlagati trud v šolsko/učno delo ter v nezanimanju za določene predmete, učne vsebine ali šolsko delo nasploh. Konkretno se kaže tako, da učenci ne sledijo razlagi in delu v razredu, ampak delajo nekaj drugega; učenja se lotevajo pod prisilo; brez zunanjega nadzora (starša, učitelja) ne vztrajajo dolgo pri učnem delu; se izogibajo učnim nalogam (jih ne opravijo, jih prepíšejo...); se ne pripravljajo na preverjanja in ocenjevanja znanja; izostajajo od pouka in skušajo čim prej končati pouk in šolanje.

Kako pomagati?

- pridobiti in vzdrževati pozornost učenca/otroka za šolsko delo (pri učnem delu uporabljati novosti, zanimivosti, presenečenja...);
- poudarjati pomembnost znanja;
- pri učnem delu in učnih predmetih upoštevati učenčeve/otrokove interese in izkušnje (npr. predelajo področje, ki jih zanima);
- učne vsebine povezovati z učenčevimi/otrokovimi osebnimi cilji;
- spodbujati sodelovalne oblike dela med učenci/otroki (skupinski projekti);
- povečati zaupanje v lastne zmožnosti (izražamo pozitivna pričakovanja, dajemo povratne informacije o njihovem napredku, pomagamo pri izbiri realističnih ciljev...);
- spodbujati zadovoljstvo pri učencih/otrocih (jih pohvalimo za dobro opravljeno delo).

1.1.4 ČUSTVENO POGOJENE UČNE TEŽAVE

Med čustveno pogojene učne težave sodita anksioznost (tesnoba) in depresija (potrtost).

1.1.4.1 Učne težave zaradi anksioznosti

Anksiozni učenci se pojavljajo v vseh socio-ekonomskih, kulturnih, rasnih ali etničnih skupinah. Pojav je enako pogost pri dečkih in deklicah. Anksioznim učencem primanjkuje občutek notranje trdnosti in zaupanja vase, zato je njihova potreba po odobravanju okolja pretirana. Preplavljeni so z notranjo tesnobo, ker sebe doživljajo kot neustrezne in ker je njihov strah pred neuspehom pretirano izražen. Ker uspešnost pri vsaki nalogi povezujejo z doživljanjem lastne vrednosti, so zadovoljni le s popolnostjo. Najdemo ga pri uspešnih in neuspešnih učencih. Značilnosti, ki se kažejo pri anksioznih učencih:

- napetost, težko se sprostijo;
- izogibajo se šolskemu delu ali odlašajo zaradi strahu, da ne bodo dovolj dobri;
- pretirana zaskrbljenost;
- pričakovanje katastrofalnih neuspehov v prihodnosti;
- potreba po neprestanem pomirjevanju, izražanju odobravanja;
- psihosomatske težave (glavoboli, bolečine v želodcu);
- pretiranost lastnega doživljanja (zardevanje, zadrega, neugodni telesni občutki);
- na videz zrelejše vedenje od vrstnikov;
- izgubljanje v nepomembnih podrobnostih;
- odvisnost od mnenja drugih;
- nezaupanje vase...

Kako pomagati?

- uporaba ustreznih načinov sprostitve napetosti (npr. tek, plavanje, kolesarjenje...);
- uporaba praktičnih načinov sproščanja vsak šolski dan;
- pomoč pri usvajanju strategij za organizacijo učenja;
- usmerjanje od perfekcionizma k realnim pričakovanjem in dosežkom;
- izogibanje kritiziranju;
- dajanje podpore;
- iskanje strokovne pomoči.

1.1.4.2 Učne težave zaradi depresivnosti

Potrto se kaže kot apatija – nezainteresiranost, pasivnost, vdanost v usodo..., zato se potrte učence/otroke pogosto označi kot lene in nemotivirane. Šele poglobljeno proučevanje njihovega doživljanja odkrije potrtost, žalost, občutke nemoči in obupa. Zanje je značilna neodločnost, ki jo spremljajo občutki krivde in negativna sklepanja. Najpogostejši znaki potrtosti/depresivnosti so:

- potrtost, žalost, razdražljivost;
- motnje hranjenja;
- motnje spanja;
- stalna utrujenost;
- nizko samospoštovanje, celo samopomilovanje;
- težave s koncentracijo;
- občutek brezupa.

Kako pomagati?

- ugotavljanje vira potrlih občutij;
- strokovna pomoč;
- spodbujanje telesne dejavnosti, predvsem dejavnosti, ki zahtevajo partnerja (tenis, namizni tenis ipd.);
- spodbujanje različnih načinov sproščanja;
- odkrivanje napačnih prepričanj in nadomeščanje le-teh s pozitivnimi prepričanji;
- uravnoteženje pohval in kritik;
- načrtovanje majhnih, dosegljivih ciljev;
- spodbujanje dejavnosti, v katerih učenec/otrok resnično uživa.

1.1.5 UČNE TEŽAVE ZARADI DRUGOJEZIČNOSTI OZIROMA SOCIALNO-KULTURNE DRUGAČNOSTI

To so učenci, ki se težje sporazumevajo z okoljem, ker ne razumejo jezika, ne vedo, kaj morajo storiti, so pogosto osamljeni, ker ne poznajo pravil iger, imajo drugačne kulturne norme, kažejo občutke negotovosti in strahu, ki lahko preidejo v anksioznost, vedenjske težave ipd.

Kako pomagati?

- omogočimo preverjanje razumevanja jezika;
- uporabljamo čim več vizualnih opor (npr. slike, video posnetke, lutke...);
- izdelava slovarja ključnih besed;
- sprotno preverjanje razumevanja novih besed in pojmov;
- poenostavljanje besedil;
- nudenje dodatnih razlag;
- večkratno ponavljanje razlag in naučenega;
- pomoč vrstnikov – sodelovalno učenje, za skupno oblikovanje zapiskov, obnov, sestavkov;
- pomoč pri pisnem izražanju (s vprašanji, ključnimi besedami, z miselnimi vzorci...);
- vaje za razvoj besedišča;
- pomoč pri komunikaciji;
- pomoč pri vključevanju v socialno okolje;
- vključevanje v vsakdanje življenje in delo z maternim jezikom, predstavitev maternega jezika in svoje kulture.

1.1.6 UČNE TEŽAVE ZARADI EKSISTENČNE SOCIALNO-EKONOMSKE OVIRANOSTI IN OGROŽENOSTI (REVŠČINE)

Pri učencih, ki prihajajo iz revnih družin se kaže večji socialni strah, težave v navezovanju stikov z vrstniki, manjša priljubljenost pri vrstnikih ipd. Izobrazbeni primanjkljaji niso odvisni od notranjih, temveč od zunanjih dejavnikov, kot so: omejeno jezikovno funkcioniranje, različnost znanj in strategij, ki jih prinašajo iz domačega okolja, nezaupanje v lastne sposobnosti in negativna samopodoba.

Kako pomagati?

- odkriti močna področja in jih razvijati;
- razvijati pozitivno samopodobo (omogočiti uspešnost, izpostaviti sposobnosti, spretnosti, nadarjenosti...);
- ne izpostavljati otrokovih šibkosti (npr. da ima brezplačen obrok hrane);
- spodbujati socialne stike z vrstniki.